

Л. В. Страшинська, канд. екон. наук
Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України
В. Г. Цишевський, канд. екон. наук
Національний університет харчових технологій

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ІМПОРТУ НЕЯКІСНИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

Проаналізовано причини збільшення обсягу імпорту продукції харчової промисловості, обґрунтовано основні заходи щодо обмеження надходження на вітчизняний ринок недоброякісних харчових продуктів та визначено першорядні напрями діяльності у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі.

The reasons of increase of volumes of import of production of a foodprocessing industry are analysed, the basic ways of restriction of receipt on the market of poor-quality products of a feed are proved and the directions of activity are determined in connection with the introduction of Ukraine into World Organization of Trade.

За останнє десятиліття в країні скоротився випуск основних видів харчової продукції. Так, у 2002 р. порівняно з 1990 р. зменшилось виробництво цукру-піску у 4,2 раза, м'яса (включаючи субпродукти І категорії) – у 5,9, продукції з незбираного молока – у 5,5, сирів жирних – у 1,4, консервів – у 2,8, хліба і хлібобулочних виробів – у 2,8 раза. При цьому виник дефіцит продовольства, який в умовах розвитку ринку підтримувався імпортованою продукцією.

Зросла закупівля за кордоном м'яса і м'ясопродуктів, молочної продукції, соняшникової олії, цукру і т. ін. Незважаючи на це, споживання харчових продуктів країні на душу населення порівняно з 1990 р. суттєво скоротилось.

Безперечно, без закупівлі імпортованого продовольства не обійтись, особливо тих його видів, яких у нас немає, наприклад банани, оливки, кава, але розмір імпорту їх має бути всебічно економічно та фінансово обґрунтованим.

Існують світові розрахунки, за якими країна втрачає продовольчу незалежність, якщо межа імпорту харчових продуктів сягає 25-30 %. При наших обсягах імпорту продукції можна стверджувати, що Україна ще не втратила продовольчу незалежність, але за певних умов може наблизитись до цього.

Щорічно на закупівлю продовольства за кордоном витрачаються великі кошти. Ці гроші в кінцевому підсумку підтримують західних виробників. Поряд з цим при затвердженні бюджету йде боротьба за виділення незначних коштів для розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, тоді як на імпорт продовольства витрачаються значні кошти. Отже, доцільніше спрямовувати значну частину цих коштів на підтримку вітчизняного виробництва.

Крім того, не можна допускати проникнення демпінгових цін на імпортовану сільськогосподарську продукцію, через що вітчизняна стає на ринку неконкурентоспроможною.

Завдання імпортерів – завдяки низьким цінам розширити український ринок, наприклад на поставки курячих стегон із США. За останні роки щорічно в нашу країну їх завозиться майже стільки, скільки виробляється у нас. Динаміки цін на них має тенденцію до зниження. Ясно, що ціни на м'ясо птиці знижуються не внаслідок зниження собівартості продукції, а завдяки дотаціям владою США експорту стегон. У нашій країні не вживаються ніякі антидемпінгові заходи. Вітчизняні виробники птиці, як би не працювали, все одно залишаються у збитку.

Великого удару інтересам вітчизняних виробників завдає непродумана митно-тарифна політика. Так, країни Євросоюзу, захищаючи свої ринки від

імпорту, встановлюють мита: на м'ясо – від 170 до 215 %, олію – 250, цукор – 274 %. Відповідно наші мита становлять у 10 разів менше.

Ціни на сільськогосподарську продукцію, сировину і продовольство регулюють практично всі розвинуті країни. Вони орієнтуються на забезпечення певного рівня доходів і накопичення в сільському господарстві, а змінення співвідношення цін на його продукцію певних видів стимулює структурні перетворення товаровиробників залежно від кон'юнктури ринку або національних інтересів. При цьому застосовують класичні, перевірені практикою методи: встановлення фіксованих цін, контроль за цінами монополій і великих виробників, визначення меж для змінення цін, створення умов для їх зниження, захист вітчизняного ринку. Так, у Японії останнім часом впроваджують режим пожорсткішання обмежень на ввезення продовольства: Наприклад, повністю заборонено імпорт рису – незважаючи на те, що цей продукт держава купує і продає у країні за цінами, які перевищують світові у 6-8 разів.

В Україні з кожним роком кількість імпортованої неякісної продовольчої продукції збільшується. Вітчизняні недобросовісні “бізнесмени” в погоні за надприбутками скуповують за заниженими цінами недоброякісні харчові продукти і насичують ними український ринок, але вже за високими цінами. Санітарний митний контроль часто буває недостатньо ефективним.

Між тим все більше надходить сигналів про підвищення рівня захворювання населення через продовольство низької якості. Це особливо стало зрозумілим, коли в Англії, Європі та інших країнах масово з'явилися “коров'ячий сказ” та ящур. У зв'язку з поширенням захворювання згідно з рішенням Єврокомісії в країнах Європи має бути знищено до 2 млн голів великої рогатої худоби, з них 400 тис. – у Німеччині.

За існуючої ситуації немає ніякої впевненості, що частина цієї продукції не з'явиться на наших ринках або не піде на подальше

перероблення. Сьогодні, на жаль, створити санітарний бар'єр проти можливості занесення цієї хвороби з імпортованим м'ясом неможливо.

Незважаючи на певну сформовану законодавчу базу захисту населення від недоброякісної імпортованої продукції, її проникнення на ринок зростає, від чого страждають споживачі. Тому потрібні заходи для удосконалення законодавчої бази, щоб ліквідувати її слабкі сторони і забезпечити виконання прийнятих законів.

Велику тривогу викликає масова поява на продовольчому ринку фальсифікованої продовольчої продукції, упаковок, етикеток, сертифікатів тощо. Чинні закони практично не захищають від цього споживача, тому вкрай необхідна робота з удосконалення правових норм.

Поряд з внесенням змін у чинні закони треба прийняття спеціальні законодавчі акти спрямовані на підвищення якості продукції. Наприклад, потрібен закон про екологічно чисту продукцію, який би давав змогу вигідно займатися її виробництвом.

У роботі з удосконалення законодавчої щодо забезпечення високої якості продовольства в країні мають активно брати участь як уряд, так і законодавці.

Щоб посилити контроль за якістю імпортованого продовольства, треба створити при уряді раду з якості продовольчої продукції, наділити її повноваженнями щодо координації діяльності всіх органів контролю якості продовольства, прийняття узгоджених заходів у раз загострення ситуації, а також підготовки пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавчої бази щодо забезпечення високої якості продовольства. Доцільно, щоб довгострокові програми розвитку агропромислового комплексу і координаційні ради з якості продовольчої продукції були прийняті й діяли в усіх регіонах країни.

Україна невпинно рухається до вступу у Світову організацію торгівлі. Разом із вступом до СОТ, наша країна може отримати ряд переваг:

по-перше, сприятливіші умови доступу на світові ринки товарів та послуг. Запорукою цього стануть передбачуваність і стабільність розвитку торгових відносин з країнами – членами СОТ (а це, наразі – 146 країн), прозорість їхньої зовнішньоекономічної політики;

по-друге, доступ до механізму СОТ у вирішенні можливих суперечливих ситуацій. Це, у свою чергу, забезпечить захист національних інтересів;

по-третє, можливість реалізації своїх поточних і стратегічних торгово-економічних інтересів, завдяки ефективної участі в багатосторонніх переговорах, при відпрацюванні нових правил міжнародної торгівлі.

Проте водночас Україна має бути готовою до того, що значна частина недоброякісної харчової продукції Європи потрапить на український ринок. В такому випадку, якщо проблемні питання промисловості та потенційні загрози для національної економіки не будуть відповідним чином враховані й усунуті, то переваги країни перетворяться на втрачені можливості, а реаліями стануть втрата вітчизняного ринку та занепад виробництва.

У цьому контексті найважливішими питаннями, які мають бути вирішені в першочерговому порядку на державному рівні, є гармонізація законодавчої бази до нормативних актів, прийнятих в країнах СОТ, належна держпідтримка вітчизняних виробників і особливо сільського господарства, яка зараз на декілька порядків нижча, ніж в країнах ЄС.

Висновки. Посилення масової експансії в Україну недоброякісних харчових продуктів іноземного походження стає об'єктивною реальністю останніх років. Запобігти негативним тенденціям мають заходи щодо виваженої цінової і митно-тарифної політики, удосконалення законодавчої бази та правових норм, а також посилення контролю за якістю імпортованого продовольства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борщевський П., Сичевський М., Троян В. Харчова промисловість України: сучасні тенденції та перспективи розвитку // Економіка України. - № 8. – 2003. – С.45-49.
2. Дейнеко Л., Страшинська Л., Коваленко А., Шелудько Е. Сучасний стан, проблеми та стратегія розвитку харчової промисловості України до 2011 року // Економіка промисловості України: Зб. наук. пр. – К.: РВПС України НАН України. – 2003. – С.127-134.
3. Ревенко М. Удосконалення державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки // Економіка України. - № 12. – 2003. – С. 51-55.